

LUXUS A NEVELÉSBEN.*)

Oly eszmét, tárgyat említék, melyről igen sokat irtak és irnak; még többet beszéltek és beszélnek mindennap, a nélkül, hogy valaki meghatározta volna, hogy tulajdonképpen mi a luxus. Ha természeti szükségjeink kielégítését vesszük mértékül, akkor mindaz, a mivel mai nap foglalkozunk, a mit művelünk, mind luxus s korántsem érdemli meg azt a kárhóztatást, ócsárlást, a mivel illetetik; mert emberi természetünkől szükségesképpen következik, sőt az emberiség fejlődésének, művelődésének, szóval a mai civilizációnak alapja és indító oka. A biblia értesítése szerint, egy pár ember élt paradicsomi ártatlan, mondjuk természetes életet, mint a természet gyermekei; a tiltott gyümölcs élvezése, azaz öntudatra jutás után a nőnek fájdalmakat kellett szenvednie, a férfinak fáradsággal keresni eledelét. A klasszikusoknak nevezett görögök és rómaiak mythológiája szerint az egész emberiség élt paradicsomi öntudatlan boldog életet, mignem Jupiter istenségre jutása után e paradicsomi életet megszüntette; az emberek szívében vágyakat ébresztett, hogy az embert vágyainak kielégítése és megélhetés végett különböző mesterségek feltalálására szorítsa. Ez által az embert erői fejlesztésének, a civilizációnak útjára szorította. Ma már a természetes szükségeket véve mértékül, mindnyájan luxust űzünk étkezésben, ruházzkodásban, egyéb foglalkozásban. Igen természetes, így hozza ezt magával az ember szellemi és testi tehetségeinek érvényesülni akarása.

Ez állításunk szerint gyermekeink nevelésében is luxust űzünk; holott a gyermekek nevelését oly fontos dolognak tartjuk, miszerint azt gondoljuk, hogy talán soha sem teszünk eleget. Azért helyesebben azt kellene mondanunk, hogy a gyermekek nevelésében nem mindent teszünk helyesen s nem a maga idejében. Egyebekben luxusra vezető hajlamainknak, tetteinknek szabályozója a józan okosság, a hasznosság és szép iránt való érzékünk, gyermekeink nevelésénél a nevelés céljának a megértése.

---

*) Felolvastatott január 29-én a Dávid F.-egylet felolvasó gyűlésén.

Az emberek a történelem különböző szakáiban a korokban uralkodó világnézet és uralkodó felfogás és eszmék, sőt az egyes nemzetek nemzeti jellegük, életmódjuk szerint határozták meg a nevelés célját, tehát különbözőleg; abban azonban mindig és mindnyájan megegyeztek, hogy a nevelés feladata, hivatása első sorban a gyermekben az embernek, azaz az ember szellemi és testi tulajdonságainak, erőinek a fejlesztése; ez általános meghatározáshoz tegyük hozzá: a kifejlesztett tehetségeknek hasznos s erkölcsileg és világlag szép életcélokra való irányása. Vajjon jelen nevelési módunkkal tudatával birunk-e ennek a célnak? Számításba vesszük-e például, hogy gyermekeinkre, fiainkra, mint leányainkra a nevelés bevégezete után az életben sok bajoskodás, nehéz küzdelem vár, melyet csak kitartó, folytonos munkával vivhatnak meg.

Tagadhatatlan, hogy minden tisztéséges szülő iparkodik a lehető legtöbbet megtenni gyermekeiért, de az is tagadhatatlan, hogy igen gyakran éppen gyermekeink iránt való gyöngédségből, helyesebben gyengeségből, nem készítjük eléggé gyermekeinket arra a küzdelemre; a helyett, hogy magokra, önerejük fejlesztésére utalnók, mi magunk iparkodunk ellesni szükségüket s azokat vagy tudtokon kívül kéz alatt, vagy tudtokkal kielégítjük. Nem tartom általán indokoltnak azt a stereotyp panaszt, hogy a szülők elkényeztetik gyermekeiket; másfelől a szülői gyöngéd szeretettel is ellenkezőnek tartom a régi magyar azon nevelési elvét, hogy a gyermekkel, kivált a fiúval, csak egy gradussal kell jobban bánni, mint a kopókölyökkel; de azt mégis ki kell mondanom, hogy kivált mi, kik saját munkánk után tisztéségesen és becsülettel megélünk s gyermekeinket is így növelhetjük igen gyakran gyermekeinknek ruházásával, étetésével, élvezeteik, mulatságaik megszerzésével gyermekeinkben nem mondom ábrándokat, de oly vágyakat, szokásokat keltünk fel és erősbitünk meg, a melyeket, hogy gyermekeink az életben valósíthatnak és elérhetnek-e, arról nem vagyunk biztosítva s ez által magunk készakarva munkálunk arra, hogy gyermekeink az életben vagy reményvesztett elégtelenek, vagy ha élénk természetűek, megrögzött vágyaik és kívánásaik kielégítéseért még a becsület utjáról is el tudjanak térni.

Luxust úzunk gyermekeink nevelésében az által is, hogy nagyon sokat taníttatunk nekik. Fiaink tanítását és tanulási rendszerét a törvény szabályozván, vizsgálódásunknak nem tárgya, arra a szülőknek ugyyszólva nincs is befolyásuk. Mivel korunkban a tudományok és a műveltség virágzó állapotban vannak, szükségesnek véljük, hogy leányaink is minél többet tanuljanak, szeretnők, hogy

mind azt tudják, a mit korunk tudományos áramlata szerintünk igényel s mert a tanítási időt rövidnek tartjuk, minél több tudományos ismeretet igyekszünk leányaink fejébe tömni. Rousseau-nak azt az állítását, hogy a nevelésben nem az a főelv, hogy időt nyerjünk, hanem hogy időt veszítsünk, nem csak paradoxonnak, hanem eszteleniségnek tartjuk, minél többre, minél korábban akarjuk megtaníttatni leányainkat. E buzgalmunkal—bátran nevezhetem luxusúzésünkkel,—megraboljuk leányaink gyermekéveit, a gyermekszobát tudományműhelylyé változtatjuk, hol a tudományt gyuratjuk velök s mert a tudományokat, ismereteket rohamosan halmozzuk össze fejükben, akkor, midőn azoknak befogadására, rendezésére értelmök nem elég erős, azok később, különösen a nő hivatásának teljesítése közben százszorta könnyebben elmosódnak s elenyésznek, mint a hogyan gyűjtettek, s mert magunk is szeretjük, hogy 16—17 éves leányaink modern kifejezés szerint tudományosan képzeteknek látszassanak s mert ez az ők hiúságuknak is kedvez, a rövid köntöst hordják ugyan, de viselkedésükben éretteknek, fejletteknek akarnak látszani. Nagy előlegezés a jövő számlájára, ezért van, hogy ma már a 20 éves szép leány vén leánynak tartatik; s a 22 éves fiu, a fiatalság természetes multságait, például a tánczot és társas játékokat hozzá illetlen gyerekségeknél tartja.

Hasonlóan előlegezünk, tehát luxust űzünk az okossággal is, midőn a tanítás amaz elvét, hogy a gyermekeknek csak olyan dolgot tanítsunk, a melyet megértenek s mindent úgy tanítsunk, hogy a gyermekek megértsék; ez elvet, mondom, átvisszük a nevelésre is. Mintha bizony a gyermekek az erkölcsi s elvont fogalmakat, mint Isten imádása, szülők tisztelete, az emberek iránt való szeretet, jótekonyság, szorgalmatosság, igazság s a hibákat, bűnöket, milyenek a hazugság, irigység stb. megtudnák érteni. A helyett, hogy az erkölcsi kötelességeket velök gyakoroltatnók s elvárnók, hogy értelmök fejlődésével azok az eszmék, azok az erények, melyeket eddig megszokásból gyakoroltak s azok a hibák, a melyektől tiltással, sőt néha büntetéssel is visszatartottuk, gyermekeinkben az értelmi erők fejlődésével öntudatosakká váljanak, hogy azok szépségét vagy rutságát maguk a gyermekek magukra megértsék, átlássák; midőn azt akarjuk, hogy gyermekeink azokat az erényeket gyakorolják, meg akarjuk velük egyszersmind értetni, hogy azokat miért gyakorolják és ha azt akarjuk, hogy hibákat, bűnöket ne tegyenek, meg akarjuk nekik magyarázni, hogy miért nem jó, nem szép s tehát miért kell nem tenniök. Ha korán hivatkozunk gyermekeink józan okosságára,

tévedünk magunk, midőn azt gondoljuk, hogy megtanítottuk valamire, a mit pedig meg nem taníttathattunk nekik, tévedésbe ejtjük gyermekeinket, mikor azt hitetjük el velök, hogy olyasmit tanultak és értettek meg, a mit nem érhetnek és tanulhatnak meg. E tévedésnek az a rossz következése van, hogy gyermekeink nem józanon okoskodókká, hanem okosdiakká lesznek, másfelől a hiányos felfogás okán maguknak saját logikát teremtenek, melynek segítségével még hibáikat is erényekké tudják kiokoskodni. Érdemes volna tüzetesen megvizsgálni, hogy vajjon a társadalomban, az emberek közt előforduló bűnöknek s valamint a napjainkban a vallás és erkölcs dolgában sajnosan tapasztalható lanyhaságnak, az igaz hiányának nem ez a gyermeki racionalizmus az okozója.

Egyebek között luxust üzünk gyermekeinkkel ezek pályájának megválasztásában. A politikában demokraták, a társadalomban aristokraták vagyunk, az embereket emberi és polgári jogokra egyenlőknek tartjuk, de a társadalomban osztályozzuk őket nem csak születés, hivatali rang és gazdagság szerint, hanem még foglalkozás szerint is, elfogultságunkban különbséget teszünk a tisztos és kevésbé tisztos foglalkozások között, e szerint állítjuk fel a tisztos és nem tisztos osztályokat s a szellemi munkát, vagy jobban szólva az íróasztalnál, vagy hivatali irodában, szószéken vagy tanteremben teljesített munkát tisztességesebbnek tartjuk a műhelyben vagy üzletben teljesített munkánál vagy miként régebben mondtam, a ténstás körmöt tisztességesebbnek tartjuk az enyves vagy csirizes körmönnél. A különböző hivatali pályákra előkészítő tanintézetek növendékeinek száma mindenütt aránytalanul szaporodik. Vajjon a tudományok, a tudományos műveltségnek szomszja kalauzolja a növendékeket az ily intézetekbe s a szülők gyermekeik tudományosan leendő kiműveléséért viszik-e gyermekeiket az ily intézetekbe? Tapasztalatom szerint indító ok ebben az a gyengeségünk, hogy mulhatlanul az általunk tisztosnak vélt osztályban akarjuk megtartani gyermekeinket, másfelől amaz elfogultságunk, hogy a hivatalos foglalkozásban való görnyedést könnyebbnek tartjuk az üzleti kézi munkánál, habár kevésbbé jövedelmező is és néha cifra nyomorúság.

Leányaink életpályájának meghatározására kevesebb befolyásunk van, az a sorstól függ, mint mondani szoktuk, kinek minő szerencsét rendel Isten. Ha nekik életpályát nem választhatunk, úgy kell nevelnünk őket, hogy bármely életpályán, bármely életkörben feltalálják magukat s akár tisztos, akár kevésbbé tisztos foglalkozásu lérij mellett tiszteletre méltók legyenek

KOVÁCSI ANTAL.

URVACSORAI BESZÉDEK PÜNKÖSTRE.

I. *)

„Mindnyájan, kik szomjuhoztok, jöjjetek e vizekre, ti is, kiknek nincsen pénzetek, jöjjetek el, vegyetek és egyetek, jöjjetek el, vegyetek minden pénz nélkül, és minden jutalom nélkül, bort és tejet. Miért költetek pénzt a hasztalan eledelre és fáradtok azért, a mi meg nem elégíthet? Hallgassatok engem valóban, hogy ehessetek és a ti lelketek gyönyörködtesse magát!“ E szavakkal hívta Ezsaiás próféta Izraelt ama forrásokhoz, honnan a léleknek táplálékát kell meríteni. És ha valahol méltó alkalmazást talál e hívás, bizonyára e szent asztalnál. Mert avagy nem az élő forráshoz hiv-e ez, a melyből a ki iszik, meg nem szomjuhozik soha; és nem ingyen osztogatja-e ez ajándékait; nem ez-e a forrás, a melyből lehet venni pénz nélkül és minden jutalom nélkül, lehet venni bort és tejet.

Bort, az életnek és igazságnak borát, azt az életitalt, mely a szívet erősíti, hogy saját gyengeségeit legyőzni tudja s mely az élet harcának nemesen megharcolására, az igazság mellett való tántoríthatlan küzdelemre bátorítja; azt az életitalt, melynek meg van a maga mámore is — és mily fenséges mámor! a léleknek az isteniek-től való megittasulása, magasztos pünkösti ünnep, szent lélek kitöltetése!

S minden pénz nélkül és jutalom nélkül lehet venni tejet. Tejet, azt az eledelt, mely a kebel tiszta érzelmei: a szeretet, jóság, nemeslelkűség, könyörület tápláléka, a gyermeki ártatlanság, az angyal-szelidség édes kenyere. A kik evel élnek, azoknak szól a mester mondása: „Ilyeneké a menyek országa.“

Minden pénz nélkül és minden jutalom nélkül lehet venni a menynevei ajándékokat. Miért költünk hát pénzt hasztalan eledelre és fáradságunk azért, mi meg nem elégíthet? Kincset gyűjtünk és még sem vagyunk gazdagok, mert arannyal csak erszényt tölteni lehet, de nem a szívet. Üritjük az öröm habzó poharát; bódít, de nem

*) Kevés módosítással használhatni más alkalommal is.